

Taizé – a falakon túl

„Istenemmel átugrom a várfalat” – a zsoltáros e szavai juthatnak eszünkbe,¹ amikor Roger testvér gazdag életútjára visszagondolunk. Krisztus örömhírét megismerve fájdalommal élte meg a népek, a felekezetek és a nemzedékek között tátongó szakadékokat. Ahol az emberi bűnök következményeinek átláthatatlan falai előtt mások megtorpannak, belenyugodnak, sőt már-már természetesnek veszik azt, ott Roger testvér lendületet vesz. „Küzdelem és szemlélődés” című írásában csodálatosan vall arról, hogy a feltámadt Krisztusra tekintve miként kapott bátorságot egy-egy újabb lépés megtételére.²

Az ifjú Roger Schütz már teológiai tanulmányai idején fölfedezte azt a sajátos hivatását, amely nem az Istenről való prédikálásban teljesedik ki, hanem egy testvéri közösség létrehozásában. Nem tagadva, hogy a teológiai reflexióra és az igehirdetésre szükség van az egyházban, ő mégis a kenyérkereső munka mellett az imádságra helyezte a hangsúlyt. Életútját immár végigtekintve megállapíthatjuk, hogy többet imádkozott Istenhez, mint amennyit szólt róla. Gondolatai és költői ihletettségu szavai szíve mélyén megimádkozott fölismeréseit tükrözték, melyeket rövid mondatokban fejezett ki, hogy mindenkire eljuthassanak.

Az „istenhit” fogalma helyett Roger testvér inkább annak szinonimáját, a „bizalmat” használja. Valóban, a felvilágosodás korától fogva a hittel szembeállított emberi tudást istenítve a hit-fogalom tartalma sok félreértéssel terhelt. Roger testvér talán ezért kéri az Istenre hagyatkozás, az önátadás kegyelmét, ezért imádkozik a „szív bizalmáért”.

Roger testvér fájdalommal viselte a keresztények megosztottságát. Ugyanakkor megérezte, hogy az egyház lényegénél fogva egy és oszthatatlan, amelynek egységét nem mi, emberek hozzuk létre. Nem az egyházak egyesítésén fáradozott, hanem a keresztények egységét munkálta egész életében.

Gyermekkorától fogva vágyott arra, hogy a katolikus hit misztériumait magáévá tegye anélkül, hogy szakítania kelljen hitbeli gyökereivel. Saját keresztény identitását meghatározó nagyanyjára így emlékezett vissza: „Számomra ő a kiengesztelődés tanújává lett, mert a saját református hitét és a katolikus hitet kiengesztelte magában, anélkül, hogy övéi hittagadónak tartották volna, s anélkül, hogy megbántotta volna a családját.”³

Megválasztását követő első napokban XXIII. János pápa szükségesnek látta, hogy Roger testvért mihamarabb fogadja. Miután Roger testvér Ottaviani bíborossal, a Szent Officium prefektusával elbeszélgetett, megkérdezte a pápától: „Szentatya, miért tanúsít oly’ nagyfokú bizalmat irántunk?”. A pápa titkárának, Loris Capovillának visszaemlékezése szerint János pápa egyszerűen így válaszolt: „A gyermekien ártatlan szemei miatt.”⁴

A Taizében alakult közösség már a II. Vatikáni Zsinat idején olyannyira figyelemre méltónak bizonyult a katolikus egyház vezetőinek szemében, hogy Roger testvér – megfigyelőként

¹ Zsoltár 18,30; vö. Frère François: „Par-dessus les murailles”, *La Croix*, 2005. szeptember 2.

² „Lutte et contemplation”, Presses de Taizé, 1972.

³ Kathryn Spink: *Roger testvér, Taizé alapítója*, SzIT., Bp., 1989, 21.

⁴ *La Repubblica*, 2005. szeptember 18.

– meghívást kapott a plenáris ülésekre. Róma mindenkori püspökével való intenzív párbeszéd azóta is töretlen. Roger testvér – néhány társa kíséretében – minden évben egy hetet Rómában töltött, hogy a pápával és munkatársaival találkozzon. Ez a párbeszéd vezetett oda, hogy újabb „várfalat sikerült átugorni”. 1969 óta ugyanis Taizében protestáns és katolikus testvérek – egyházi előljáróik hozzájárulásával – életre szóló közösséget vállalnak.

II. János Pál pápa 1986-os Taizében tett látogatásakor e szavakkal buzdította őket: „Ti magatok a „közösség példázata” kívántok lenni s ezzel segítetek mindazoknak, akikkel csak találkoztok, hogy hűségesek maradjanak egyházi hovatartozásukhoz, ami részben neveltetésük gyümölcse, részben lelkiismereti döntésük eredménye. Ugyanakkor arra is ösztönzitek őket, hogy egyre mélyebbre hatoljanak a közösségnek abba a misztériumába, ami az egyház Isten tervében.”⁵

A keresztények egységtörekvése, az ökumenizmus helyes gyakorlatának megfelelően a Taizébe látogató csoportoknak lehetősége nyílik ortodox liturgia vagy protestáns Úrvacsora ünneplésére, a Kiengesztelődés Templomában pedig katolikus eucharisztia mutatnak be. A jól látható helyen, gondosan őrzött Oltáriszentség sokak számára mindennapi lelki táplálék, ezért a 90-es években rendszeressé vált, hogy naponta lehet áldozni a reggeli közös imádság végén. Mivel annak vételére nem mindenki felkészült – éppen Ratzinger bíboros javaslatára – az ortodox egyház gyakorlatát követve, az oltárról való megáldott, de nem konszekrált kenyeret („antidoron”) osztanak mindazoknak, akik nem részesülnek a katolikus eukarisztia gyümölcseiből.⁶

Roger testvér életét kezdettől fogva meghatározta a vendégek befogadása. Az ő szívében – és így otthonában is – otthonra leltek politikai menekültek, szegények és árvák. A meghallgatás, a befogadás szinonim fogalmak, amennyiben a benső szegénység elismeréséből fakad. Nemcsak az szegény, aki földönfutó, hanem aki elismeri, hogy rászorul Isten irgalmas szeretetére és embertársai közösségére.⁷ A bibliai értelemben vett szegénynek tehát nem születünk, hanem egyre inkább azzá kell válnunk, hogy Istenünk és embertársunk benső gazdagságát fölfogjuk. Roger testvér lelki gazdagsága gyermekien szegény szívéből fakadt. Személyiségét szelíd humor és finom önironia jellemezte. Nem szégyellte beismerni, hogy a makett alapján nem mérte fel pontosan az építendő templom méreteit, és ezért ő a felelős, így nem állíthatja le a munkálatokat. Nagy alázattal beszélt arról, hogy vannak evangéliumi részek, amelyeket nem ért meg; vannak olyanok, akik a Szentírást kutatják, és bízik az ő tudásukban, ő viszont örül annak, hogy néhány szót megértett, és arra törekszik, hogy azt a keveset, amit megértett, azt megélje. Úgy értékelte, hogy csak azt adhatja tovább, amit megértett, és csak arról beszélhet, ami benne él. Amikor a fiatalokhoz kellett szólnia, azt mondta magának, nincs tehetsége hozzá, és csupán azért kell neki beszélnie, mert valaki, akit vártak, nem jött el. Ennek ellenére a fiatalok egyre többen jöttek, mert úgy érezték, hogy van valaki, aki meghallgatja és útkeresésükben segíteni tudja őket. Ezt a jelenséget látva kérte már VI. Pál pápa, hogy mondja el neki, amennyiben birtokában van a kulcs a fiatalok szívéhez.⁸

⁵ Vö. *Taizé forrásai*, Vigilia, Bp., 1997, 93.

⁶ Vö. Gérard Daucourt: „Taizé dans l’Église, pour le monde”, *La Croix*, 2005. szeptember 2.

⁷ Egy új testvér fogadalmátételekor a prior ünnepélyesen megkérdezi: „Mit kívánsz, testvér?” Amire a válasz: „Isten irgalmát és testvéreim közösségét”, vö. *Taizé forrásai*, Vigilia, Bp., 1997, 83.

⁸ Zamfir Korinna, a kolozsvári egyetem tanára, ld. <http://rocatteo.ubbcluj.ro/hu/Roger.htm>

Roger testvér szegényekkel való szolidaritása egész életformájában megnyilvánult. Az egyszerűsége törekvés az élet minden területére kiterjedt. Szerzetestársai mindvégig Testvérnek („mon Frère”) szólították, magát pedig a Közösségben az „egység szolgájának” tekintette. Mindennapjai emberi találkozásokkal teltek. Szívesen utazott, hogy felkeressen másokat, és fogadott látogatókat Taizében, akikkel a kertben sétálva vagy szobájában beszélgetett. Utolsó éveiben is gyermeki rácsodálkozással vetette fel a kérdést: vajon mi vonzza Taizébe azt a sok-sok fiatal? Szenvedélyesen kereste az egyház által mindenki számára felkínált közösséget.

Taizében mindenben megmutatkozik az egyszerűsége törekvés, ugyanakkor nem a nyomorúságos körülmények, hanem meleg fogadtatás jellemző. Minden odalátogatót szeretettel fogadnak: leültetik, teával és keksszel kínálják. Bár legtöbbször csoportok érkeznek, s egy-egy nyári vasárnap ez néhány ezer zarándok lehet, mégis mindannyian úgy érezzük, hogy fontosak vagyunk számukra. Tapintatosan érdeklődnek otthoni életükről, hogy az ott töltendő napok választható programjai javunkra szolgáljanak. Taizében az egész év során egyszerre több százan, sokszor több ezren vannak, s mégsem éreztem soha, hogy tömegben sodródnék. Az elmúlt évtizedek során sajátos kultúrája alakult ki az étkeztetésnek, amely praktikus, lendületes és vidám. Egy hétig ki-ki szívesen eszik akár egy csupasz kanállal műanyag tányérból, nyáron leül a fübe, a földre vagy a lócára, és így Nyugatról vagy Keletről, az északi vagy a déli kontinensekről érkezők olyan egységet élnek meg a mindennapokban, amit sehol máshol a világon.

„Taizébe úgy jön az ember, mint vándor a forrásvízhez. Ha ott erőt gyűjtött, nem tartóztatják, továbbindul hitbeli zarándokútján.”⁹ Valóban, a Közösség nem épít helyi struktúrával rendelkező mozgalmat az egyházban, hanem arra bátorítja az oda látogatókat, hogy helyi egyházközségeikben köteleződjenek el. Taizében egy „poszt-ideológiai” kereszténységgel találkozhatunk,¹⁰ amennyiben a Közösség semmiféle nyomást nem gyakorol az odalátogatókra: nem mondják meg, hogy mit kell gondolnia, hogyan kell éreznie. Felszabadítóan hat mindenkire, hogy előzetes elvárások nélkül fogadnak bárkit, ugyanakkor nem titkolják, hogy ők Krisztus szeretetéből merítik erejüket. XVI. Benedek pápa Roger testvér temetésére írt levelében így vall: „A keresztények több nemzedéke, saját felekezeti hovatartozásuk szerint Taizében hiteles hittapasztalatra tesznek szert, hiszen az imádságban és a testvéri szeretetben Krisztussal találkoznak.”¹¹

A 92 éves korában, idén elhunyt filozófus, Paul Ricour gyakorta ellátogatott Taizébe. Meggyőződése szerint „a jóság sokkal elemibb valóság, mint a legsötétebb bűn”.¹² „Ki mutatja fel a jóságot nekünk?” – sóhajt fel a zsoltáros, majd így könyörög: „Ragyogtasd fel ránk jelként arcod fényességét, Uram!” (Zsoltár 4,7). Isten jóságát Taizében nem a filozófia vagy a teológia nyelvén, hanem a liturgia nyelvezetével tárják föl, s így igazolódik a „lex orandi – lex credendi”, vagyis az imádság törvénye a hit törvénye. Ricour szerint az isteni jóság három megnyilvánulási területe a természet szépsége, melyre csodálattal kell tekintsünk, a másik ember személye, akit elismerés illet, és a jövő, amivel Isten meg akar ajándékozni. A Testvérek hisznek abban, hogy a megtapasztalható

⁹ II. János Pál pápa 1986 októberében tett látogatása alkalmával szolt így Taizéről.

¹⁰ Vö. Olivier Clement: *Taizé, Un sens à la vie*, Paris, 1997, 15.

¹¹ http://www.taize.fr/fr_article2525.html

¹² http://www.taize.fr/fr_article879.html

jóság, szépség és csönd ereje megtermi gyümölcsét, s a kegyelem folytán ki-ki egyre jobban önmagára és Istenre talál.

A fiatalok olyan világból érkeznek Taizébe, amelyben a zene fülsiketítő, ahol a művészet gyakran erőszakos, ahol a testiség túlfűtött. Amint a napok előrehaladásával mindez elcsitul bennük, úgy felszínre törnek a lét alapvető kérdései. Tudva vagy nem tudva, ezt keresi mindaz, aki oda látogat. Ezt a szomjúságot felismerve, az esti közös imádság befejeztével a Testvérek szívesen meghallgatják a hozzájuk fordulókat. Maga, Roger testvér is élete utolsó napjáig szívesen ottmaradt a templomban – korábban el-elbeszélgetett velük, utolsó éveiben a szavaknak már egyre kevesebb jelentősége lett, és helyüket a tekintet, egy-egy gesztus, nevezetesen az áldásé vette át...

Amíg sokan bennmaradnak a Kiengesztelődés Templomában, hogy éjszakába nyúlóan folytassák az elhalkuló éneklést, addig egy-egy szerzetessel lehet beszélgetni vagy a Közösség által felkért katolikus papoknál lehet az élet terheit lerakni, a kiengesztelődés szentségében részesülni. Meg kell vallanom, hogy közel másfél évtizedes papi működésem legszebb lelkibeszélgetéseit, szentgyónásait Taizében tapasztaltam: e megimádkozott légkörben sikerült olyan felismerésekre jutni és olyan igazságokat megfogalmazni, amit a Lélek működésének köszönhetünk.

Az egyszerűsége törekvés megmutatkozik mindabban, amivel Roger testvér körülvette magát. A testvérek ruhája a semmi feltűnést nem keltő szerzetesi fehér habitus, melyet társai csak a közös imádság idején viselnek. A burgundiai falukra jellemző régi kőházakban a Testvérek kicsiny szobákban alszanak, ahol csak visszavonulásukhoz szükséges személyes tárgyaik vannak. Miként a családi otthonokban kialakul, úgy a Testvérek is főként a konyhában és az étkezések idején találkoznak egymással, hogy megosszák mindazt, amit munkájuk, imádságuk vagy a Taizébe látogatók kapcsán tapasztalnak.

Egy másik fal, amit Roger testvér átugrott, a nemzedékek közötti szakadék. Az idők jeleit megsejtve már a 68-as diákmegmozdulások előtt Roger testvér a fiatalok felé irányította társai figyelmét. Újdonság volt ez abban az időben, amikor az egyháznak nem volt kialakult gyakorlata az ifjúság lelkipásztori gondozása terén. A nyugati kultúrában a fiatalok attól szenvednek, hogy fölöslegesnek érzik magukat. A nagyfokú anyagi jólétben nem látnak már távlatot maguk előtt, nem kapnak egész lényüket megmozgató kihívásokat. De főképp nem kapnak bizalmat, hogy erejüket és leleményüket latba vetve alkossanak. Roger testvér minden szava és élete példája bátorít, hogy aki lélekben fiatal, az induljon útra: Krisztust követve az emberek felé.

Az 1974-es Taizében megkezdett Ifjúsági Zsinat folytatásaként a Testvérek 1978-ban Párizsban ifjúsági találkozót szerveznek, amit az 1980-as Rómában tartott találkozótól fogva a Bizalom Zarándokútjának neveznek. Ennek sikerén felbuzdulva hirdeti meg II. János Pál pápa az Ifjúsági Világtalálkozót, elsőként 1984 Virágvasárnapjára, amelyen Roger testvér és Teréz anya együtt vezetik a keresztúti elmélkedéseket a Kolosszeumban. Közös erőfeszítéseik annál figyelemre méltóbbak, mivel Teréz anya nem beszél franciául, és Roger testvér sem nagyon tud angolul. Roger testvér megvallotta, hogy nincs jó nyelvérzéke, de bizonyos helyzetekben legyőzi a féltékenységét: „Egy kicsit értek abból, amit Teréz anya mond, de amikor együtt vagyunk, akkor sokkal jobban megértem őt.”

Roger testvér több ilyen Világtalálkozóra elment, ám idén mintegy bocsánatkérően írta a Pápának, hogy nagyon sajnálja, de egészségi állapota nem engedi, hogy Kölnben vele és az ifjúsággal találkozzon. Amikor pedig haláláról XVI. Benedek pápa értesült, a több százezer főnyi hallgatósága előtt spontán módon így emlékezett meg róla: „Ő most odafentről látogat minket és szól hozzánk. Úgy gondolom, hallgatnunk kell rá, akinek bensőleg átélt ökumenizmusa továbbvezethet bennünket az ökumenizmus útján.”¹³

A Taizéi Közösség által évről évre, az esztendő fordulóján Európa egy-egy nagyvárosában tartott találkozók több hónapos előkészületei szándékosan mozgatnak meg minden jóakarátú embert, s így a II. János Pál pápa által sürgetett „új evangélizáció” gondolatába illeszkednek, sőt a „Nagyvárosok Evangélizációja”-program előfutárának tekinthető. A Bizalom Zarándokútjának sajátossága az egyszerűség, amely megnyilvánul mind módszereiben, mind anyagi forrásaiban. A fiatalok családoknál való elszállásolása a kölcsönös bizalom erősítését szolgálja. Manapság a fiatalok a leginkább igaz barátságra szomjaznak, amit tartalmas összejövetelek során fedezhetnek fel. Aki megtanulja legmélyebb, hiteles önmagát adni és a másikat befogadni, az Isten jóságára is megnyílik. A Taizé által szervezett találkozók mindig a közös, énekes imák köré rendeződnek. „Jézus kiűzte a kufárokat a templomból, Roger testvér a modern kor kufárjainak csarnokait az imádság házává tette.”¹⁴

Mi teszi sajátossá a taizéi imádságot? Korunkban a „szavak inflálódása” figyelhető meg, ezért nehéz Istennel meghitt kapcsolatba lépni és egymást is figyelmesen meghallgatni. Taizében az imádság az egyszerűségéből fakadóan nagyszerű. Egy-egy – a Szentírásból merített vagy szentektől származó – mondatot ismételten énekelünk. Sokak számára feltűnt, hogy a taizéi szerzetesek sajátos karizmája a sok nyelv ismerete és a szép énekhang, melyet bizonyosan azért kapnak Istentől, mert ezáltal valóban mások szolgálatára vannak. A közös imádság fontos része a néhány percnyi teljes csönd. Az első alkalommal Taizébe látogatót ez meglepi, de hamarosan eltölti Isten békéje, mert megsejti, hogy az imádság lényege nem az, amit mi teszünk, hanem hogy befogadjuk az ajándékot, sőt magát az Ajándékozót.

Haláláról értesülve Wolfgang Hubner evangélikus püspök, a Német Evangélikus Egyház tanácsának elnöke azt mondta a reformátusnak megmaradó, de a szó legigazibb értelmében ökumenikus lelkületű Roger testvérről: „egyáltalán nem félek Roger testvért egy szentnek tekinteni.”¹⁵ Nem olyan, akinek szobrot állítanak, vagy akitől csodákat várnak, ugyanis egész élete áll csodaként előttünk. Ő, akinek megadatott a vértanúság koronája, immár előttünk álló életútja sarkalljon bennünket, hogy semmit elébe nem tegyünk Krisztus szeretetének, és mi is átugorjuk az előttünk magasodó falakat.

¹³ <http://www.zenit.org/english/visualizza.phtml?sid=75532>

¹⁴ Kocz Veronika, *Új Ember* 2005. szeptember 4.

¹⁵ ZDF televízió, *Heute-Journal*, 2005. augusztus 17-én, 21:45.